

rAntGroen

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

EDEGEM 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - oktober - november - december 2024 - jaargang 23 nr. 92

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Erlend Hansen
Verbindingsstraat 42
2650 Edegem
Afgiftekantoor Edegem 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter en coörd. Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - 0477/33 23 30
hugo.waeterschoot@scarlet.be
Erlend Hansen, secretaris
0472/78 20 58- erlend.hansen@skynet.be
Eric De Roeck, penningmeester
eric.de.roeck@fisolis.be
Niels Schild, coördinator communicatie
natuurpunt.zuidrand@gmail.com
Lucy de Nave, bestuurslid
03/237 99 52-Lucy.denave@gmail.com
Nicole Boussemaere, bestuurslid
013/30 85 47
nicole.boussemaere@gmail.com
Maggy Troffaes, bestuurslid
03/827 83 60-maggy.troffaes@skynet.be
Els Wynants, bestuurslid
0497/42 74 29-wynantsels@gmail.com
Stany Marichal, bestuurslid
0478/56 45 84
stanislas.marichal@telenet.be
David Wouters, bestuurslid
0476/414174
monument.Fort 7@zuidrand.be

Contactinformatie

Fort 7:
Natuur: contact.Fort 7@zuidrand.be
Monument: David Wouters
0476/414174 - monument.Fort 7@zuidrand.be

Groen Neerland: Groen.Neerland@zuidrand.be

Uilenbos: Uilenbos@zuidrand.be

Edegemse beekvallei:
Edegemse.beekvallei@zuidrand.be

ARDEA: ardea@hobokensepolder.be

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:
Guido Van Boeckel
0475/96 69 67- redactie@zuidrand.be

Verdeling: Erlend Hansen
contactgegevens: zie bestuursleden

Verslagen te zenden naar:
redactie@zuidrand.be

Zuidrand.waarnemingen.be:
Veerle De Saedeleer,
vee_saddler@yahoo.co.uk

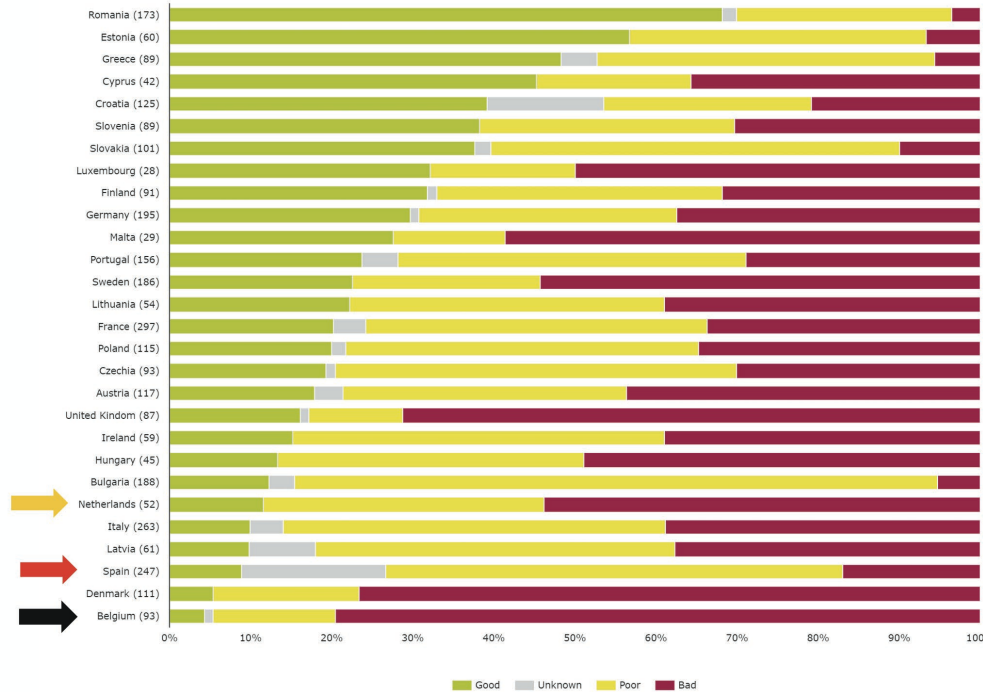
Omslagfoto: heidelandschap

Foto p.2: zwarte heidelibel
porseleinzwam

editoriaal

Het verdween wat van de radar maar het blijft echt belangrijk!

Nu de **Europese natuurherstelwet** van kracht werd op 18 augustus dit jaar, is het tijd om de handen uit de mouwen te steken en echt aan soorten- en gebiedsherstel en bescherming te werken. Ter herinnering de natuurherstelwet is een onderdeel van de Europese Green Deal en is bedoeld om de achteruitgang van de Europese natuur af te remmen en te herstellen. Tegen 2030 moeten hierbij in minstens 20% van de ecosystemen waar dit nodig is, herstelmaatregelen worden ingevoerd. En dat we dit in België echt nodig hebben toont onderstaande grafiek aan gepubliceerd door Het Europees Milieu agentschap! Ja je leest het goed. België bengelt helemaal achteraan in het rijtje van Europese landen wat de status van de kwaliteit van de belangrijke habitat gebieden betreft.

Dichter bij huis

Maar wat betekent dit nu bijvoorbeeld voor onze regio? In concreto staat het Uilenbos (Hove) op het lijstje van natuurgebieden met Europese bescherming die herstel nodig hebben. Het is je vast opgevallen dat de bramenopslag hand over hand toeneemt en een bedreiging vormt voor de bestaande flora en reënpopulatie waarvoor het bos zo gekend is. Nog niet op de shortlist maar er vast voor in aanmerking komende, is de Edegemse beekvallei waar natuurherstel door meer meandering, lokale wateropvang en herstel van natte hooilanden zowel voor de biodiversiteit als voor het klimaat een belangrijke meerwaarde zijn.

We merken trouwens al dat overheden echt wel interesse hebben in bijvoorbeeld soortherstel. Zo heeft het district Wilrijk (en de stad Antwerpen) samen met ons een initiatief gelanceerd om een beheerplan en bijkomende poelen uit te werken voor de kamsalamander in de Kleine Struisbeekvallei, een project dat mede gefinancierd wordt door "Natuurparels van VLM" in het kader van het landinrichtingsproject Zuidrand. Je leest er meer over verder in dit nummer.

Maar ook als afdeling zitten we niet stil. Zo willen we zeker de amfibieënpool in de Edegemse beekvallei nog dit jaar realiseren en gaan we in het komende jaar reeds proberen om op een wat grotere schaal de bramen te bestrijden in het Uilenbos. Voor dit laatste zullen we echter zwaarder beheermateriaal nodig hebben waarvoor we een oproep tot sponsoring lanceren verder in dit nummer.

Lidmaatschap Natuurpunt: 38 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuurblad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11 - 2800 Mechelen (<https://www.natuurpunt.be/pagina/adreswijziging-doorgeven>)

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 10 euro op onze rekening BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 met vermelding van: uw lidnummer, naam en adres.

Indien u rAntGroen enkel elektronisch wenst te ontvangen kan u dit melden aan natuurpunt.zuidrand@gmail.com

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.
Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening
BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de prijs is afhankelijk van de afstand. Zie hiervoor de bepalingen bij de desbetreffende aankondiging.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.

Bovendien proberen we als Natuurpunt natuur- en soortbescherming steeds te laten samengaan met toegankelijkheid waar mogelijk, en educatie. Natuur voor iedereen was vroeger onze slogan, niet? Dit betekent natuurlijk niet dat we geen aandacht zouden hebben voor de mogelijke verstoring dat dit zou kunnen meebrengen, integendeel. Wat we beogen is het draagvlak en gepast gebruik van natuur te verhogen door mensen in contact te brengen met de natuur en deze ten volle te laten respecteren.

Maar om dit te kunnen realiseren hebben we natuurlijk ook volk nodig ! De laatste jaren hebben we als afdeling reeds heel wat geïnvesteerd in beheerploegen, nu wordt het tijd om ook aan meer educatieve medewerkers te denken. Vandaar dat we op 4 september samen met de burens uit de Rupelstreek en Hobokense polder een cursus natuurgidsen zijn gestart.

Hugo Waeterschoot

Zondag
6.10 - 10u.

Herfstpracht in het Uilenbos

Afspraak:
Lintsesteenweg, Hove

Einde: 12.30u.

Het Uilenbos is niet alleen mooi in het voorjaar, ook in de herfst is er heel wat te beleven. Misschien nog net een beetje vroeg maar de bladeren vertonen rond deze periode reeds hun eerste herfsttinten. Afhankelijk van de hoeveelheid regen de weken ervoor mag je heel wat paddenstoelen verwachten.. En natuurlijk is er de reënpopulatie die we proberen te spotten met de verrekijker, evenals roofvogels die in deze periode veelvuldig overtrekken. Op deze zondagochtend, die de week van het bos inluidt, proberen we te genieten van al deze schoonheid. Op <https://www.natuurpunt.be/natuurgebied/uilenbos> kom je meer te weten over dit prachtige gebied.

Afspraak: we vertrekken om 10u. aan de ingang en fietsenparking langs de Lintsesteenweg te Hove (ter hoogte van de toegang naar de waterzuivering).

Meebrengen: wandelschoenen, eventueel laarzen en verrekijker,

Gids/Leiding: gidsen van het Uilenbos - uilenbos @zuidrand.be

Zaterdag
12.10 - 14u.

Fort 7, Wilrijk
Erfgoedwandeling

Afspraak: Legerstraat 40

Einde: 16.30u.

Inschrijven verplicht

Om de twee weken, afwisselend op zaterdag en zondag, is er in Fort 7 een begeleide wandeling met bezoek aan enkele van de meest opvallende en interessante gebouwen en andere plaatsen in het fort, en uitleg over zijn lange en rijke geschiedenis. Deelname is gratis, maar inschrijven is nodig want het aantal bezoekers per wandeling is beperkt.

Deelname: om in te schrijven, of met elke vraag om info over het bezoek, ga naar fort7.anhaga.be/wandeling of stuur een e-mail naar monument.fort7@zuidrand.be met vermelding van aantal bezoekers en een mobiel nummer. We laten u dan snel weten of er plaats is, en anders welke alternatieven er zijn.

Afspraak: om 14u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

Mee te nemen: stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

Gidsen: historische gidsenploeg

Leiding: David Wouters - 0476/41 41 74

Zondag
13.10 - 14u.

Fort 7, Wilrijk
Herfstwandeling

Afspraak: Legerstraat 40

Einde: 16u.

Op de dag van de gemeenteraadsverkiezingen houden we dit jaar onze eerste herfstwandeling. De herfst is het paddenstoelenseizoen bij uitstek en daar zullen we dan ook de nodige aandacht aan schenken. Ook bomen en de al dan niet nog bloeiende planten zijn het bestuderen zeker waard. Afhankelijk van de temperatuurdaling zal het bladerdek uitgedund zijn, wat ons de mogelijkheid biedt om vogels, die niet naar andere oorden vertrokken zijn, beter te kunnen waarnemen. Na een fijne wandeling kan je nog even nakaarten en een glaasje drinken in ons stamlokaal "de IJsvogel".

Afspraak: 14 uur, aan de ingang van Fort 7 Legerstraat 40, 2610 Wilrijk. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang. Einde van de wandeling voorzien rond 16 u.

Huisdieren zijn niet toegelaten.

Kledij: stevig schoeisel of bij regenweer laarzen, eventueel regenkledij

Mee te brengen: je verrekijker, fototoestel en loepje.

Begeleiding: Natuurgidsen Fort 7 (info: Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32)

Zaterdag
19.10 - 15u.

Dag van de trage wegen
Hove & omgeving

Afspraak: kerk, Hove

Einde: 17.30u.

Trage wegen zijn niet alleen vanuit historisch standpunt belangrijk, ze vormen ook dikwijls lintvormige verbindingen tussen natuurkernen. Maar spijtig genoeg verdwijnen ze regelmatig. Ze worden omgeploegd of afgesloten zonder voorafgaandelijk overleg. Vandaag gaan we een aantal van deze wegen in de omgeving van Hove, samen met de lokale milieuraad, verkennen en bewandelen om aandacht te vragen voor hun statuut en belang.

Afspraak: we spreken af aan de kerk van Hove met de fiets vanwaar we gezamenlijk vertrekken. Ben je begaan met het lot van de trage weg en hun toegankelijkheid voor de wandelaar? Dan verwachten we je zeker vandaag.

Leiding: Hugo Waeterschoot

Zondag
20.10 - 13u.

Kooldries
Paddenstoelenwandeling

Afspraak: Bist, Wilrijk

Einde: 16.30u. ter plaatse

Het seizoen is aangebroken waarin we de paddenstoelen vooral in de bossen massaal kunnen vinden. Tijdens deze rustige herfstwandeling blijven we hier en daar staan bij deze mooie mysterieuze organismen. Welke soort is het? Is de paddenstoel giftig of eetbaar? Een beetje geschiedenis en verhaaltjes komen er ook aan te pas. Tussendoor genieten we van de prachtige herfstfeer.

Tijdens het graven van het Kempisch Kanaal in de negentiende eeuw stootte men in de streek op omvangrijke kleilagen. Onmiddellijk naast het kanaal ontstonden er talrijke steenfabrieken die van de klei gebruik maakten. Zij lieten vele kleiputten in het landschap achter. In de Kooldries zit de klei ondiep en zijn de lagen dun en grillig. Dit uit zich in onregelmatige vormen en ondiepe vijvers. Hier werd de klei met een houten schop bovengehaald.

De Kooldries, beheerd door Natuurpunt Antwerpen Noord, is bij de mycologen gekend als een gebied rijk aan paddenstoelen.

Afspraak: we vertrekken om 13.00 uur aan de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer) en eindigen om 16.30 uur ter plaatse. Wie rechtstreeks naar daar wil gaan wordt om 14.00 uur verwacht aan Taverne Cuvée, Boudewijnstraat 20, 2960 Sint-Lenaerts.

Mee te brengen: loepje, fototoestel, eventueel paddenstoelengids en laarzen bij regenweer.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48

Zondag
27.10 - 14u.

Fort 7, Erfgoedwandeling

Zie aankondiging 12 oktober.

Afspraak: om 14 u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

Mee te nemen: stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

Gidsen: historische gidsenploeg

Leiding: David Wouters - 0476/41 41 74

Zaterdag
2.11 - 10u.

Groen Neerland
Open natuurbeheerdag

Afspraak: Kleine Doornstaat

Einde: 12.30u.

Aanmelden a.u.b.

In het zuidelijk deel van Wilrijk ligt een mooi en gevarieerd natuurgebied, Groen Neerland, dat we nu al enkele jaren beheren met een team. Vandaag houden we een "opendeur werkdag". Heb je dit nog nooit gedaan en wil je toch eens de handen uit de mouwen steken voor de natuur, dan is deze voormiddag een uitgelezen moment.

Van 10 u. tot 12 u. zorgen we er samen voor dat de natuur hier alle kansen krijgt door te hooien en boomopslag te verwijderen. Hiervoor zijn veel handen nodig en iedereen is welkom, jong en oud. Breng dus gerust je familieleden (ook) mee.. Bij de aanvang leggen we je vandaag uit waarom we deze werken doen en welke natuur we nastreven.. Op het einde zorgen we voor een tas soep, als bedankje.

Afspraak: we komen bijeen aan de werkkeet genaamd 't Kot (zie google maps) aan de Kleine Doornstraat (het wegje rechtover n° 27)

Voor meer info: Groen.neerland@zuidrand.be. Gelieve je hier ook aan te melden.

Zaterdag
9.11 - 14u.

Fort 7, Erfgoedwandeling

Zie aankondiging 12 oktober.

Afspraak: om 14 u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

Mee te nemen: stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

Gidsen: historische gidsenploeg

Leiding: David Wouters - 0476/41 41 74

Zaterdag
9.11 - 16.35u.

Slaapplaatsstelling
halsbandparkieten

Afspraak:
Volhardingsstraat 118, A'pen

Einde: rond 18u.

Inschrijven verplicht

Ieder jaar organiseert ARDEA 3 keer een telling van de Halsbandparkieten op een gekende slaapplaats op het Kiel. Één in het voorjaar, een tweede in augustus (dan zijn alle jongen van dit jaar erbij) en een derde in het najaar.

Dit voorjaar hadden we een opmerkelijke terugval van het aantal parkieten en werd er besloten om op 17 augustus een tussentijdse telling te doen. Het is bekend dat deze exoten afkomstig uit centraal Afrika en Zuid-Azië broeden van januari tot juni. De Hologenbroeders leggen 3 à 4 eieren die na 22-24 dagen uitgebroed zijn. De jongen blijven dan nog +/- 50 dagen op het nest waar ze nog gevoederd worden door het ouderpaar. Hierdoor is er een groot aantal vogels dat niet naar de slaapplaats gaat.

Tijdens de tussentijdse telling konden we 2157 parkieten tellen, wat toch een 550-tal exemplaren minder opleverde ten opzichte van de vorige extra telling in 2023. Wat de verklaring voor deze afname is, weten we nog niet. Leverde het natte voorjaar dan toch een minder goed broedseizoen voor de Halsbandparkieten op? Of moeten we op zoek naar een tweede of derde slaapplaats in onze regio. Het kan natuurlijk ook zijn dat deze grote populatie van exoten onvoldoende foerageergebieden in onze regio vindt, en dat er daardoor een belangrijk aantal naar andere gebieden trekt om daar nieuwe territoria in te nemen. Waardoor er daar waarschijnlijk ook een nieuwe slaapplaats ontstaat.

Het gebrek aan veel natuurlijke vijanden en de zachte winters speelden in de kaart van deze groene lawaaierige exoten. Ook hun groepsgebonden levenswijze, maakt van hen een opdringerige en geduchte concurrent voor onze inheemse hologenbroeders en zaadeters. Om de impact van deze snel oprukkende vogels op ons milieu beter te kunnen inschatten zijn er momenteel verschillende studies bezig. Hiervoor is het belangrijk om hun aantallen, verspreiding en aangroei goed in kaart te brengen. Dit gaat het beste door hun gekende slaapplaatsen te monitoren en nieuwe slaapplaatsen op te sporen.

Alle info over nieuwe slaapplaatsen is welkom via mail naar ardea@hobokensepolder.be

Iedereen is vandaag van harte welkom om mee te tellen. En je zult er ook zeker enkele Gele en Blauwe kleurvarianten kunnen waarnemen.

Aanmelden gewenst voor 7 november via mail naar ardea@hobokensepolder.be of telefonisch via Walter, want in geval van slecht weer wordt deze telling verplaatst naar een andere datum.

Afspraak: hoek Onafhankelijkheidslaan en de Volhardingsstraat 2020 Antwerpen. Kijk ook naar het ARDEA blog om de juiste plaats van samenkomst te zien. De exacte slaapplaats van deze exoot kan wel eens wisselen. We starten om 16.35 u. Einde rond 18 u.

Meebrengen: verrekijker en wandelschoenen.

Gids/leiding: Walter De Weger - 0495/23 77 10

Natuur.huis De Paardenstal

Zondag
10.11 - 14u.

Walenhoek

Afspraak:
Boomsestraat 221, Niel

Einde: 16.30u.

Na de stopzetting van de kleiontginning in de Rupelstreek kon de natuur in Walenhoek ongestoord zijn gang gaan. Het resultaat is een gevarieerd landschap met grote vijvers, poelen, rietkragen en struwelen. Het grootste deel van Walenhoek is eigendom van het Vlaams gewest en wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. In het zuiden van Walenhoek bevindt zich een perceel van 6,5 ha dat in 1980 werd aangekocht door de gemeente Niel en beheerd wordt door Natuurpunt.

In het Natuur.huis De Paardenstal verbleven vroeger de paarden die werden ingezet bij de kleiontginning. De benedenverdieping werd in zijn oorspronkelijke staat hersteld en ingericht als tentoonstellings- en ontmoetingsruimte. Onze wandeling van vandaag vertrekt van hier uit en eindigt hier ook met de mogelijkheid om dorstige kelen te smeren.

Afspraak: Boomsestraat 221, Niel. Parking tegenover huisnummer 268, dan weggetje achter de huizen volgen. Met openbaar vervoer: De Lijn: lijn 290 halte 'Hellegat'

Gidsen: Chris De Ranter en Gerda Van Bulck
chris.deranter@gmail.com - 0498/30 05 24

Zondag
17.11 - 14u.

Fort 7, Wilrijk
Herfstwandeling

Afspraak: Legerstraat 40

Einde: 16u.

De herfst is het paddenstoelenseizoen bij uitstek en daar zullen we dan ook de nodige aandacht aan schenken, maar ook planten, struiken, bomen en vogels die in onze streken verblijven zullen de nodige aandacht krijgen tijdens deze tweede herfstwandeling. Na afloop kan je, indien gewenst nog even nakaarten en een glaasje drinken in ons stamlokaal "de IJsvogel".

Afspraak: 14 uur, aan de ingang van Fort 7 Legerstraat 40, 2610 Wilrijk. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang. Einde van de wandeling voorzien rond 16 u.

Kledij: stevig schoeisel of bij regenweer laarzen, eventueel regenkledij

Mee te brengen: je verrekijker, fototoestel en loepje.

Begeleiding: Natuurgidsen Fort 7 (info: Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32)
Troeteldieren zijn niet toegelaten op onze wandelingen.

Zaterdag
23.11 - 20u.

Winteravond:
de kamsalamander

Afspraak: Bist 1

Einde: 22u.

De Kamsalamander is onze grootste watersalamander. Een erg mooi diertje met mooie oranje-zwarte vlekken op zijn buik. Deze soort doet het echter niet goed omdat ze strenge eisen stelt aan het milieu waar ze in voorkomen. Hierdoor zijn ze op de Europese rode lijst terecht gekomen die iedereen aanspoort om de soort in stand te houden.

In het zuiden van Wilrijk aan de Struisbeek komt nog een beperkte restpopulatie voor, maar ook deze is bedreigd. Vandaar dat het district Wilrijk en Natuurpunt Zuidrand de handen in elkaar hebben geslagen om een beschermingsproject uit te werken, waarvoor we ook steun krijgen van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

Vanavond vertellen we je aan de hand van beelden heel wat over deze erg mooie soort. We laten ook Janne de Vreese, een onderzoekster, aan het woord die deze zomer een eerste zet heeft gegeven voor zulk een plan voor de omgeving van de Struisbeek. Samen met het district willen we dit verder uitwerken. Tot slot geven we je een eerste inzage hoe we het gebied beter kunnen inrichten voor de Kamsalamander. Een niet te missen avond dus als je deze soort beter wil leren kennen en je mee de bescherming van deze soort wil ondersteunen.

Afspraak: in het Wilrijkse districtshuis (Bist 1). Start om 20 u.. (deuren open vanaf 19.45 u.).
Einde is voorzien rond 22 u.

Zondag
24.11 - 14u.

Fort 7, Erfgoedwandeling

Zie aankondiging 12 oktober.

Afspraak: om 14 u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

Mee te nemen: stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

Gidsen: historische gidsenploeg

Leiding: David Wouters - 0476/41 41 74

Vrijdag en zaterdag
29/11 & 30/11

Behaag... natuurlijk

Helpers zich aanmelden

In oktober kon iedere burger uit onze streek streekeigen heggen en haagplanten, klimplanten en bomen bestellen. Met deze jaarlijkse actie proberen we meer biodiversiteit in tuinen te krijgen, wat goed lukt! Vandaag stellen we de pakketten samen en verdelen we ze. Woon je in Edegem of in Hove en heb je vrijdagnamiddag (enkel te Edegem) of zaterdagmorgen (beiden) een uurtje of 2 vrij, om de plantpakketten samen te stellen of te bedelen, dan ben je meer dan welkom.

Gewoon even voorafgaandelijk aanmelden bij Erlend Hansen (erlend.hansen@skynet.be) voor Edegem of Hugo Waeterschoot (hugo.waeterschoot@scarlet.be) voor Hove.

Zondag
1.12 - 13.30u.

Park Vordenstein

Afspraak:
Boomsesteenweg 335

Einde: 16.30u. ter plaatse

Inschrijven verplicht

Een wandeling u aangeboden door Zuidrand en vogelwerkgroep Ardea, met aandacht voor wat we tegenkomen.

Op 1/12 trekken we naar het Park Vordenstein, het park is een lust voor de zintuigen. Je kan genieten van zeldzame bomen, brede majestueuze lanen, open grasland en vijvers. De gerestaureerde oranjerie, de oranjerietuin en de smeedijzeren toegangspoorten geven het park extra cachet.

Het park is een oase van rust en stilte, ideaal om even weg te dromen.

We maken een mooie wandeling en proberen verschillende waarnemingen te noteren.

Wie weet kunnen we wel opvallende wintergasten zien of horen.

Geen honden toegelaten.

We wandelen tot +/- 16.30u.

Afspraak: We komen samen aan het 't Spant Boomsesteenweg 335, 2610 Antwerpen en vertrekken om 13.30u.

Inschrijven via mail naar ardea@hobokensepolder.be met Naam, gsm nummer, mailadres

Meebrengen: wandelschoenen, verrekijker, kledij naar gelang het weer.

Gids/leiding: Eva Suls & Eddie Schild

Zondag
8.12 - 8u.

Ganzentocht
Strijen en omgeving

Afspraak:
Boomsesteenweg 335

Einde: 17u. ter plaatse

Inschrijven verplicht

Intussen is sinds begin deze maand de weerkundige winter begonnen. Vogelaars merken dit uiteraard niet alleen aan het weer maar ook aan de intocht van talloze wintergasten uit noordelijke streken. De meest opvallende vormen daarbij de zogenaamde vriezeganzen die vanuit Scandinavië, Spitsbergen, Siberië en nog verdere streken naar West-Europa afzakken. Een zeer groot deel daarvan vertoeft in de winter in de polders van onze noorderburen. Vandaag trekken we naar het Oude Land van Strijen, een oud polderlandschap ten zuidwesten van Dordrecht, dat al sinds vele jaren bekendstaat voor zijn groepen dwergganzen, één van de zeldzaamste soorten. Daarnaast vinden we hier ook grote groepen van de meer algemene soorten zoals kol- en brandganzen en vele andere watervogels en eendachtigen. Verder bezoeken we ook nog 1 of 2 andere vogelrijke gebieden in de buurt, afhankelijk van wat er de weken of zelfs dagen voordien wordt gemeld. Bereid je dus maar voor op een "ganse" dag vogels kijken in de Zuid-Hollandse polders.

Inschrijven via ardea@hobokensepolder.be (met vermelding van welke activiteit, uw naam, aantal personen, gsm nummer en mailadres)

Afspraak: om 8 u. aan het Spant op de Boomsesteenweg in Wilrijk, we eindigen rond 17 u. ter plaatse.

Meebrengen: verrekijker, eventueel telescoop, waterdicht schoeisel en kledij, lunchpakket, vogelgids

Kosten: kostendelend vervoer (bijdrage van 0.1€/km)

Gids/leiding: Rudy Van Cleuvenbergen - rudy.vancleuvenbergen@skynet.be

Wim Roelant - 0477/34 07 21 - roelantwim@gmail.com

Zaterdag
21.12 - 18u.

Fort 7
Winterzonnewende

Afspraak: Bist, Wilrijk

Einde: ?

De winter begint maar de dagen worden weer langer. We gaan langzaam maar zeker naar het licht toe. Daar zijn we blij om en dat vieren we vandaag. We beginnen met een wandeling van een uurtje in het natuurreservaat Fort 7. Breng gerust een zaklamp of een lantaarntje mee want het is dan al donker. Misschien hebben we geluk en ligt de natuur er feeëriek wit bij. Bij de terugkomst wachten een knappend vuur, lekkere jenever en fijne hapjes. Daarna staat dit jaar chili con carne op het menu, voor de vegetariërs wordt met plezier voor een alternatief gezorgd. Mis deze leuke activiteit niet! Inschrijven voor 18 december bij Lucy is noodzakelijk. Vermeld eventueel of je vegetarisch eet. **Afspraak:** de wandeling vertrekt om 18.00 uur stipt aan de 'Ijsvogel' op Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk (schuin tegenover nr. 75). **Mee te brengen:** eventueel een lichtje of lantaarn, foto toestel, gepast schoeisel en warme kledij. **Kosten:** (ter plaatse aan de leiding te betalen) € 18,00 voor drank, eten en hapjes. **Leiding:** Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48

Zondag
22.12 - 14u.

Fort 7, Erfgoedwandeling

Zie aankondiging 12 oktober. **Afspraak:** om 14 u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten. **Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp. **Gidsen:** historische gidsenploeg **Leiding:** David Wouters - 0476/41 41 74

Donderdag
2. 1 - 14.15u.

Fort 7, Wilrijk
Nieuwjaarswandeling

Afspraak: Legerstraat 40

Einde: 16u.

Gelukkig Nieuwjaar iedereen! De beste manier om het spiksplinternieuwe 2025 in te luiden is deelnemen aan de Nieuwjaarswandeling op ons vertrouwde fort. Na het wandelen is er tijd om te genieten van een Gageleer, wijntje, koffie, of thee in "Café de Ijsvogel", terug te blikken op het voorbije jaar en vooruit te kijken naar wat 2025 ons brengen zal. Iedereen van harte welkom. **Afspraak:** 14.15 uur, aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk. Einde van de wandeling voorzien rond 16.00 u. Nakaarten tot ... **Kledij:** stevig schoeisel of bij regenweer laarzen, eventueel regenkledij **Mee te brengen:** je verrekijker, foto toestel en loepje. **Begeleiding:** Natuurgidsen Fort 7 **Leiding:** Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 Troeteldieren zijn niet toegelaten op onze wandelingen.

Zaterdag
11. 1 - 10u. of 13u.

Uilenbos
Natuurwerkdag

Afspraak:
Lintsesteenweg, Hove

Einde: 12u. of 15u.

Het Uilenbos, je bent er vast en zeker al op bezoek geweest. Een prachtig natuurpareltje ! Maar ook een wild bos zoals het Uilenbos vergt gepast natuuronderhoud. Aangezien er geen everzwijnen in ons bos voorkomen, moeten wij de natuur wat helpen door het broekbos uit te dunnen. Dit is een intensieve taak! Maar het helpt want het resultaat van het harde werk van vorige jaren was meteen te zien aan de beter opgeschoten voorjaarsbloeiërs ! Maar we maaien ook bramen en herstellen afsluitingen. Voor iedereen wat wils dus. Jong en oud (per gezin) zijn welkom ! We werken vandaag in 2 shiften: van 10 tot 12u. en van 13 tot 15 u. Je bent vrij om één of beide shiften mee te werken. Zorg wel voor goede werkhandschoenen en beschermend schoeisel en een picknick wanneer je de 2 sessies zou meedoen. We zorgen voor een warme tas soep. Bij echt slecht weer gaat enkel de voormiddag sessie door.

Vrijdag
17. 1 - 20u.

Winteravond: IJsland

Afspraak:
Bist 1

Einde: 22.30u.

IJsland, land van water, ijs en vuur ...

Deze avond nemen we u mee op rondreis naar het prachtige IJsland. Wij maakten deze reis in het voorjaar van 2023 en laten u meegenieten van de betoverende natuurpracht die daar te vinden is.

We vertrekken in Kevlavik, waar we 's avonds geland zijn na onze vlucht vanuit Zaventem. Er waait een hevige wind en de regen valt met bakken uit de lucht. We kijken sip; de schrik voor dit weertje is de reden waarom we onze IJslandreis jaren na elkaar weer uitgesteld hebben; het zal toch niet waar zijn zeker ...! Na een uurtje rijden hebben we onze eerste bestemming bereikt; moe van de reis gaan we slapen en 's morgens kunnen we onder een heerlijk zonnetje aan onze eerste dag beginnen. Dank aan de weergoden, we hebben voor de rest van de reis geen regen meer gezien, wel veel zon!

U reist met ons eerst langs de meer toeristische zuidkust waar we de grote klassiekers van IJsland bezoeken, de vele spectaculair mooie watervallen, Skogafoss, Dettifoss, Selfoss en uiteraard de Godafoss, de waterval van de goden.

We rijden verder naar en langs de veel rustiger oostkust en vergapen ons aan de schitterende landschappen die we voorbij rijden. Her en der zien we oudere of meer recente vulkaankraters uit het landschap oprijzen (wie kent nog de Eyafjalajökul?).

Stoppen doen we aan natuurgebieden waar we de typische vogels van het eiland proberen te vinden en er nog in lukken ook. De prachtig gekleurde Harlekijneendjes, brilduikers, ijseenden, zwarte zee-eenden, ... We wandelen langs meertjes en ontdekken er broedende wulpen, rosse grutto's, watersnippen, grauwe franjepootjes, roodkeelduikers, overal ook goudplevieren en al deze vogels in hun mooiste broedkleed. Wat een geluk ook, we mochten deze juweeltjes niet alleen zien, we konden ze ook van kortbij mooi op beeld vastleggen.

Langs de noordkust maken we een geslaagde trip op zee; we zien van dichtbij bultrug en blauwe vinvis. Hier in het noorden rijden we langs smalle, vaak onverharde wegen waar maar sporadisch een tegenligger opduikt. We gaan er op zoek naar de kliffen met papegaaiduikers, alken, zeekoeten en drieteenmeeuwjes. Tot onze grote verrassing (en wat bij herhaald vragen volgens de locals, wellicht niet zou lukken) krijgen we nog van zeer dichtbij een poolvosje te zien; één van de hoogtepunten van onze reis.

Hiermee zijn we het eiland volledig rond gereden en is het tijd om af te zakken naar Reykjavik voor een bezoek aan de stemmige hoofdstad. Na een verkwikkende nachtrust zijn we klaar om met een schat aan mooie beelden en herinneringen af te zakken naar Kevlavik voor de vlucht huiswaarts.

Een onvergetelijke reis waar we jullie deze avond mee van laten genieten. Niet te missen dus ...!

Afspraak: districtshuis Wilrijk, Bist 1 om 20 u. Einde omstreeks 22.30 u.

Inkom: 7,5 Euro, meer mag ook uiteraard.

Zondag
19. 1 - 14u.

Fort 7, Erfgoedwandeling

Zie aankondiging 12 oktober

Afspraak: om 14 u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

Mee te nemen: stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

Gidsen: historische gidsenploeg

Leiding: David Wouters - 0476/41 41 74

Zaterdag
25. 1 - 9.30u.

Fort 7
Wintertelling vleermuizen

Afspraak: Legerstraat 40

Einde: 16u.

Vleermuizen zoeken voor hun overwintering gepaste verblijven op om hier in een diepe winterslaap te gaan. Ze zoeken vooral wat vochtigere, kille maar ook weer niet te koude plaatsen op. Zo kunnen ze hun lichaamstemperatuur laten zakken tot op omgevingstemperatuur en in lethargie gaan. In het Fort zijn deze condities aanwezig zodat er in de verschillende lokalen wel hier en daar een overwinterende vleermuis te bespeuren valt. Ieder jaar inventariseren we deze overwinterende exemplaren door ze op te speuren, op soort te brengen en te tellen. Het zijn er niet zoveel aangezien er in de omgeving van het Fort ook veel geschikte holle bomen te vinden zijn dus het vergt wel wat zoekwerk waarbij we omzichtig en stil te werk gaan om de diertjes niet te verstoren. Wil je dit ook een keertje meemaken, dan kan dat al is het aantal plaatsen strikt beperkt natuurlijk. Ben je geïnteresseerd, geef dan een seintje per mail. Deze activiteit is ook geschikt voor jongeren.

Afspraak: we starten om 9.30 u. en komen bijeen aan het lokaal de IJsvogel in de legerstraat 40 te Wilrijk. De telling is gewoonlijk afgelopen tegen 16u.. Breng dus zeker een picknick mee. Ook een goede zaklamp en warme kleding zijn noodzakelijk.

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot - 0477/33 23 30 - hugo.waeterschoot@scarlet.be

DE WINKEL VERREKIJKERS TELESCOPEN NACHTKIJKERS STATIEVEN MICROSCOPEN DIVERSEN CONTACT

✓ 40 JAAR EXPERTISE ✓ OFFICIËLE PARTNER NATUURPUNT ✓ RUIM ASSORTIMENT ✓ 30 JAAR GARANTIE

**ONTDEK DE NATUUR
ZOALS ZE ECHT IS**

SIGHTS OF NATURE
Vlamingveld 89
8490 Jabbeke, Belgium
T: +32 (0)50 31 50 01
T: +32 (0)50 31 68 47
son@deputter.com

Natuurpunt organiseert samen met Hove, Edegem en Wilrijk Behaag...natuurlijk 2024

Zorg ook jij voor meer biodiversiteit in je tuin? Of wil je een tegeltuin aanleggen?

Natuurlijk "behagen"

Reeds vele jaren promoten we in onze gemeente streekeigen groen. Deze soorten zijn aangepast aan onze omgeving en daarom minder onderhevig aan plagen en ziektes. Bovendien help je hiermee de lokale biodiversiteit vooruit! Immers een aantal pakketten zijn speciaal geselecteerd om vlinders, andere nuttige insecten, of vogels aan te trekken. We hebben dit jaar ook 2 bomen in het aanbod: de winterlinde en okkernoot, ideaal om toekomstgericht mee te bouwen aan ons klimaat. De geselecteerde fruitboomrassen zorgen voor een mooie bloei in het voorjaar en zijn erg aantrekkelijk voor lokale bijen en hommels. Door de groepsaankoop samen met vele gemeenten uit de regio, kunnen we de pakketten erg prijsgunstig aanbieden. De prijzen zijn bovendien bijna niet gestegen t.o.v. het afgelopen jaar! Bij het afhalen krijg je een plant- en onderhoudsbrochure mee.

Hoe bestellen en afhalen?

Alle leden kunnen plantpakketten of bomen bestellen tot ten laatste vrijdag 25 oktober en deze afhalen op zaterdag 30 november op 3 verschillende plaatsen (zie tabel hieronder). Je mag afhalen waar je wil maar je dient dit wel aan te geven bij de bestelling.

Gemeente/district	Afhaalplaats	Afhaalmoment
Hove	Gemeentemagazijnen, Paul Van Ostaijenlaan 7	Zaterdag 30/11 van 13u. tot 15u.
Edegem	Gemeentehal, Prins boudewijnlaan 152	Zaterdag 30/11 van 10u. tot 12u.
Wilrijk	Legerstraat 40	Zaterdag 30/11 van 10u. tot 12u.

Je kan enkel bestellen via www.zuidrand.be/behraag en betalen via storting. Op deze webpagina kan je meer info vinden over de samenstelling van de pakketten, de bestellings- en betaalwijze.

We bieden een ongelooflijk ruim pakket aan, aangepast aan de bodem van onze streek: 13 haagpakketten, 3 klimplanten, 4 originele fruitsoorten, 2 bomen en knotwilgen

Alle haagpakketten zijn tussen 80 en 100 cm hoog. Enkel de taxus is kleiner.

Pakket 1: Houtkant, goed voor ongeveer 20 x 2,5 m. (12 ex.) - 17 euro
Soorten: zomereik, haagbeuk, winterlinde, zoete kers, vogelkers en lijsterbes.
Wie over voldoende ruimte beschikt, kan een houtkant aanplanten.

Pakket 2: Houtkant natte gronden, goed voor ongeveer 20 x 2,5 m. (12 ex.) - 16 euro
Soorten: zwarte els, waterwilg, Gelderse roos en hazelaar.
Een houtkant als pakket 1, maar met soorten die een vochtige bodem verkiezen.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag, goed voor 8 m. (24 ex.) - 32 euro
Soorten: wilde liguster, veldesdoorn, fladderiep, rode kornoelje, haagbeuk en Gelderse roos
Een echte omheiningshaag, tweemaal per jaar te snoeien om zijn gewenste vorm te geven.

Pakket 4: Doornhaag, goed voor 8 m. (24 ex.) - 31 euro
Soorten: sleedoorn, éénstijlige meidoorn, egelantier en hondsroos.
Ondoordringbare haag, die een prima afscherming vormt. Minimale snoei voor bloem en vruchtvorming.

Pakket 5: Bloesem- en bessenhaag, goed voor 8 m. (24 ex.) - 33 euro
Soorten: sleedoorn, éénstijlige meidoorn, Gelderse roos, gele Kornoelje, sporkehout en kardinaalsmuts
Een pakket met bloeiende en bessendragende struiken. Te snoeien in het najaar om de 2 jaar.

Pakket 6: Veldesdoornhaag, goed voor 6 m. (25 ex.) - 35 euro
Eén plantensoort, erg geschikt als geschoren tuinafstering.

Pakket 7: Meidoornhaag, goed voor 6 m. (25 ex.) - 29 euro
Eén plantensoort, prima geschikt als tuinafstering. Deze sterk doornige plant heeft een sterke bloei

Pakket 8: Bijenbosje - 17 euro
Soorten: egelantier (2x), hondsroos (2x), sporkehout (2x), veldesdoorn (2x), wilde liguster (2x) en zoete kers (2x)
Een klein bosje speciaal voor onze wilde bijen met aandacht voor nectar- en pollenopbrengst.

Pakket 9: Vogelbosje - 7 euro
Soorten: wilde kardinaalsmuts (1x), éénstijlige meidoorn (1x), Gelderse roos (1x), rode kornoelje (1x) en sporkehout (1x)
Minipakket bedoeld voor wie enkel een hoekje vrij heeft voor een klein bosje, een ideale nestplaats voor vogels.

Pakket 10: Taxushaag, 5 planten, goed voor 1,5 m.- 11 € (opgepast 40-60 cm groot)
Een taxushaag is onze enige streekeigen haagsoort die 's winters steeds groen blijft, maar (zeer) traag groeit.

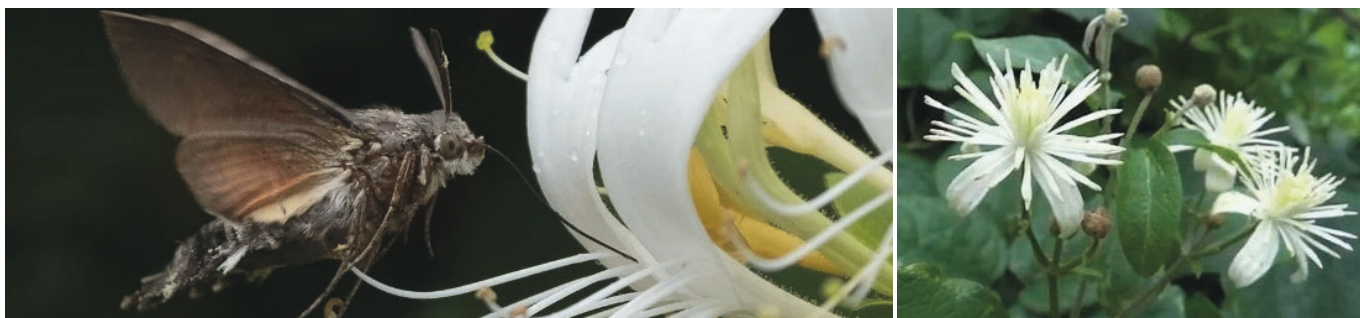
Pakket 11: Haagbeukenhaag, 25 planten, goed voor 6,25 m. - 30 euro
Bekende boerenerfhaag, wordt meestal op een hoogte van ongeveer 1,5 m geschoren, voor en na de zomer. Niet te verwarren met de beukenhaag. Deze haag is een echte aanrader voor onze streek en houdt haar blad tot aan de winter en trekt ook de wondermooie meikever aan.

Pakket 12: Beukenhaag, 25 planten, goed voor 6,25 m.- 35 euro
Het gaat hier om de natuurlijke (en sterkere) groene variant. De cultuurvariëteit "rode beuk" wordt niet aangeboden. Haag is wintervast.

Pakket 13: Ligusterhaag, 25 planten, goed voor 6,25 m. - 29 euro
Liguster is een mooie haagplant en vogels zijn er gek op vanwege de beschutting, en de besjes. Liguster groeit vrij snel en dient dus meermaals per jaar gesnoeid. Dit kan makkelijk in elke gewenste vorm

Individuele planten

Klimplanten zijn helemaal in en ideale tegelplanten. Ze groeien en bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken. Klimplanten "wortelen" (gelukkig) niet in de muur. Je kan kiezen tussen 2 soorten: *wilde kamperfoelie* of *bosrank* (6 euro). *Beide trekken (nacht)vinders aan.*

Knotwilg - 6 euro

Een mooie knotwilg bekomt u door het aanplanten van een poot. De knotwilgpoot is ongeveer 2,50 m lang, heeft een doormeter van 4 tot 8 cm en groeit uit tot een volwaardige knotwilg. Je kan hoogte en kruingrootte zelf bepalen door de snoei.

Bomen: - 26 euro

Winterlinde en *okkernoot* bieden we aan, beiden zijn echt robuuste bomen geschikt voor onze regio, maar zorg er wel voor dat je er plaats voor hebt (zowel boven als ondergronds). De okkernoot zorgt er trouwens voor dat je minder muggen en vliegen in je tuin hebt. Leverlengte 2-2,5 m, geleverd met steunpaal.

Fruitbomen: - 30 euro

De aangeboden fruitbomen zijn de halfstamversie en hebben een stamomtrek van 8 à 10 cm op 1 m hoogte. Er wordt steeds een steunpaal meegeleverd. De aangeboden soorten zijn allen zelfbestuivend, maar kruisbestuiving met soorten die in de buurt staan, levert een betere oogst op.

Pruim 'Belle de Louvain' Deze pruimensoort houdt van een standplaats in volle zon en bloeit in april met geurende witte bloemen die veel bijen en vlinders aantrekken.

Kers 'Lapins' Bloeit in april met mooie, witte bloesems, ideaal voor wilde en honingbijen. Deze variëteit is zelfbestuivend. De kersen smaken heerlijk en zijn ook geschikt om confituur van te maken.

Appel 'Elstar' Deze bloeit van midden mei tot begin juni, met een zee van licht geurende, lichtroze bloesems. De soort is deels zelfbestuivend. Een zomer- en een wintersnoei is een aanrader voor deze soort.

Peer 'Doyenné du Comice' Deze perenboom bloeit van eind april tot half mei met witte bloesems, ontluikend uit rozerode bloemknoppen. De soort kan zichzelf bestuiven.

Voor meer detail rond de pakketten, bestelvoorwaarden en ophaalplaatsen kan je terecht op www.zuidrand.be/behaag

Kamsalamanderproject samen met Wilrijk

De kamsalamander is onze grootste water-salamandersoort. Hij is echter met uitsterven bedreigd en staat daarom op de Rode Lijst van de Europese unie van bedreigde dieren. In onze afdeling, langsheen het Geitenpad, komt er nog een restpopulatie voor die we logischerwijs absoluut moeten behouden en als het even kan laten uitbreiden. Wilrijk nam het initiatief om samen met ons een project Kamsalamander uit te werken met als doel een gepast beheerplan en een uitbreiding van het aantal poelen. Wilrijk legt hiervoor centen op tafel. Via het project Natuurparels verkrijgen we hierbij aanvullende subsidies van de VLM. Aan het werk dus nu. De VLM zorgde tevens voor een studente Bio-ingenieur die een eerste aanzet van een plan Kamsalamander zal uitwerken dat als basis kan dienen voor de uitwerking van een beheerplan. In een volgende fase volgen dan de poelen en andere structurele maatregelen. We stellen je het project voor op onze eerste winteravond dit kwartaal; kijk maar even in de agenda op pagina 7 in dit nummer.

Uilenbos

Jouw gift meer dan nodig voor de aankoop van groot beheermateriaal

Het Uilenbos is een natuurpareltje, met de uitbundige voorjaarsflora in het hakhoutbos en de statige beuken en eiken, waaronder de reeën in de adelaarsvarens ieder jaar hun jongen werpen. Door de sterk verhoogde ammoniak neerslag in het eiken-beukenbos rukken de bramen echter flink op. Zo sterk zelfs dat ze een wezenlijke bedreiging vormen voor de toekomst van het reeënbestand. En dat zou erg zonde zijn. Vandaar de noodzaak om tijdig beheermaatregelen te nemen: het maaien van de bramen in grote delen van het bos na het zomerseizoen. Het oppervlak is echter vele hectaren groot en de omstandigheden niet eenvoudig, vandaar dat we hiervoor groter en gepast maaimateriaal nodig hebben en dat kost heel wat centen.... Bovendien heeft de Vlaamse overheid nog steeds de erkenning niet formeel gepubliceerd waardoor we al 5 jaar alle kosten voor het beheer uit eigen zak hebben betaald. Vandaar een oproep voor de sponsoring van groot beheermateriaal voor het Uilenbos, vermoedelijk een remote maaimachine. Je zou ons en vooral de reeën hiermee ten zeerste mee vooruit helpen. Dit kan door storting op rekening van Natuurpunt beheer op rekening n° BE56 2930 2120 7588. Vermeld 'Uilenbos steun groot beheermateriaal' bij je overschrijving. Giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar indien Natuurpunt over je rijksregisternummer beschikt. Indien nog niet, zet dit dan bij op de overschrijving.

Kansen voor de reeën

Jaarlijks wordt het Uilenbos deels afgesloten om reeën de kans te geven zich voort te planten en hun jongen op te voeden. Het rode pad was dan ook gesloten van 1 mei tot 10 augustus. Sinds dan is het terug open en krijg je geregeld een jonge ree met moeder te zien. Wees wel stil en verstoor ze niet.

Een goedgekeurd officieel toegankelijkheidsreglement

Begin augustus ontvingen we van het Agentschap Natuur en Bos de goedgekeurde toegankelijkheidsregeling voor het Uilenbos en enkele andere kleine gebieden in de Hovense Boshoeck. In grote lijnen is het bos voor derden toegankelijk van 9 u. tot zonsondergang op de voorziene paden. Honden, fietsers en paarden zijn nooit toegelaten. Voor beheerders, en voor reden van studie en educatie kan hier van afgeweken worden.

Stormschade

Tot slot ook minder goed nieuws. Zoals op andere plaatsen in de provincie sloeg het noodweer van midden augustus zwaar toe in het Uilenbos. Meer dan 10 bomen waaronder enkele moeraseiken, canada's en eiken sneuvelden geheel of gedeeltelijk, vermoedelijk door een sterke valwind. We hadden er werk aan om ze te verwijderen en de toegang terug te verzekeren. Dank aan de beheerploeg hiervoor.

Natuurgids cursus: nog steeds mentoren gezocht

Natuuracademie
beleef en leer

Vanaf september start de natuurgidsopleiding op het fort.

Deze wordt georganiseerd door onze en naburige afdelingen met ondersteuning van Natuuracademie. Er is veel interesse voor deze toch wel intensieve cursus

want die was meteen uitverkocht. We zijn hierbij nog op zoek naar mentoren die tijdelijk een gids in opleiding begeleiden rond een gebiedje of thema (vb. Fort 6 of kindervandeling). De begeleider zorgt hierbij voor wat achtergrondondersteuning om de natuurgids in spé zijn/haar gekozen thema wat uit te werken. Ken je een gebiedje in onze afdeling of buurafdeling, of weet je wel wat over een thema en zie je het wel zitten om een natuurgids in spé wat te begeleiden bij zijn/haar keuze, stuur dan een mailtje naar hugo.waeterschoot@scarlet.be

Hulp voor de IJsvogel

Neen we bedoelen niet de betreffende vogel maar wel ons lokaal de IJsvogel. Vanaf september wordt het lokaal extra intensief gebruikt door de beheerploeg en de cursus natuurgids en andere activiteiten die er plaats vinden. We zijn dan ook op zoek naar iemand die 1x per maand mee het onderhoud van het lokaal kan verzorgen om alles mee netjes te houden. Wees gerust: dat wordt zeer gewaardeerd en kan gebeuren op momenten die jou het best passen. Interesse of meer info, stuur dan even een berichtje aan Lucy De Nave, lucy.denave@gmail.com.

Een nieuwe boot voor Fort 7 !

Onze oude boot had averij opgelopen. Neen, niet op het water, wat je zou denken, maar door vandalisme tijdens een inbraak.

De nieuwe boot ziet er goed uit en we hopen hem snel te kunnen uittesten tijdens beheerwerken op het water.

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 186). Als je de papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds.

Schoenen met naam www.torfs.be

Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Iedereen zal het er wel over eens zijn dat we geen normale zomer beleefd hebben. Er vielen bakken regen en op 12/8 duidde de thermometer 34° C aan. Met daarbij een nooit gezien "slakkenjaar". Wordt dit nu het nieuwe "normaal" dan zullen we eraan moeten wennen ! Maar kom, wat viel er te beleven op het reservaat ?

In de 2e helft van juni was het Rapunzelklokje met zijn opvallende blauwpaarse bloemen aspectbepalend op open graslanden. Deze plant deed het nooit zo goed op het fort ! Later trok Grote kattenstaart dan weer de aandacht. Toch zijn er planten die we vroeger regelmatig zagen en die ofwel verdwenen zijn of het beduidend minder goed doen. Hierbij een lijstje: Duizendblad vinden we niet meer op Fort 7 en dat reeds enkele jaren. Slangenkruid: enkele ex. op de loskade maar niet meer voor het hoofdfront sinds de grote brand in de Sarthabarak in 2017. Kompassla: 2 ex. maar verleden jaar nog in de berm naast de betonweg. Zilverschoon, Wouw : 1 ex. in een voeg van de betonweg naast het glacis. Naar Brunel moeten we uitkijken. Klein- en Muskuskaasjeskruid vinden we niet meer. En hoe staat het met Rood guichelheil en Bleekgele droogbloem ? Laten we hopen dat de natuur zich herpakt en we deze planten terug zien verschijnen. Een opmerkelijk fenomeen is het volledig bedekken van het fortwater met een tapijt van kroos bij aanhoudend warm weer. Even plots als het verschijnt verdwijnt het ook weer. We proberen op het fort een zo constant mogelijke waterstand aan te houden, daarom is er nabij de conciergewoning een overstort naar de riolering. In de lente stond het waterpeil abnormaal hoog en dit ten gevolge van het verstopt geraken van deze overloop. Fijne boomwortels hadden de ruimte volledig ingepalmd en met veel moeite werd de doorgang terug vrij gemaakt door een gespecialiseerde firma.

De Zwartkop, de Grote bonte- en de Groene specht deden het weer goed en "hout vasthouden" de Halsbandparkiet heeft nog geen vaste stek op het fort ! Meer zorgen maken we ons over het Waterhoen dat we praktisch niet meer te zien krijgen. IJsvogel en Blauwe reiger behoren tot de vaste waarden van het gebied. Een Kerkuil overdag zien vliegen is toch wel het vermelden waard; welnu op 17/8 rond 9.30 u vloog een Kerkuil uit een van de ruimten van het hoofdfrontgebouw richting Sarthabarak. Een zeldzame ontmoeting met deze geheimzinnige nachtroofvogel !

Als afsluiter, de overweging dat de seizoenen zich toch weer opvolgen volgens een vast stramen en dat het steeds boeiend blijft dit van nabij op te volgen...

Een zeer groot verlies

Heel intriest was het overlijden van Maurice De Neve, jaren conservator van Fort 7. Hij overleed, veel te vroeg, op 69 jaar. We zullen hem missen en beloven Lydia, zijn vrouw, onze steun. Hieronder vind je de ode die Natuurpunt heeft gebracht op de uitvaart.

Maurice

Mijn vriend, onze vriend!

Wat een verlies voor ons allen en voor Lydia in het bijzonder.

Eerlijk, je was er één uit de duizend. Steeds steun verlenen en proactief initiatief nemen zoals jij deed, dat is echt weinigen gegeven.

Jij "zag het gewoon" hoe je iets moest oplossen, zonder veel woorden; maar steeds met veel daadkracht.

Als voorbeeld, je gedrevenheid bij het uitvoeren en aansturen van de beheerwerken, gewoon meesterlijk.

Maar ook op de achtergrond werkte je efficiënt en hard. Administratie steeds op orde, alles minutieus

gepland. Bijna niemand doet je dat na, wist je dat?

Binnen Natuurpunt ben je al zeker een tiental jaar gekend als "mister Fort 7". Je wist hierbij als geen ander mensen te begeisteren. Je kwinkslag was daarbij één van je geheime wapens.

En ja iedereen wist het, op Maurice kan je rekenen en bouwen. Wat hij beloofde deed hij steeds en goed. En dat is nog een "understatement".

Het Fort ja.... De laatste jaren echt wel je tweede (t)huis, niet? Vriendschapsbanden werden er gevormd, waarbij je dikwijls een belangrijke steunpilaar was.

Maurice, je was een boom van een man, zo een hele stevige die tegen een flinke stoot kan; een statige eik zou ik zeggen. Maar Maurice die worden normaal wel makkelijk 100 j. Je werd geveld op een onfaire manier. Je ging veel, veel te vroeg weg van ons allen.

Het laatste jaar zagen we je achteruit gaan en afzien. Het deed jou erg veel pijn en Lydia deelde in je leed. Wij konden enkel toezien waarbij ons hart pijn deed van jou zo te zien lijden. Maar zelfs dan bleef je tot voor enkele weken je nog steeds inzetten voor het goede doel. Hoe vastberaden ....

Toen ik je de dag voor je overlijden nog zag in het ziekenhuis zei je me dat je ook een vlucht ging nemen met het vliegtuig, bestemming onbekend. Nu pas begrijp ik ten volle dat je toen afscheid aan het nemen was.

Natuurpunt is en blijft je heel dankbaar Maurice. Jij deed en betekende heel veel voor ons en dat vergeten we echt echt niet.

We zorgen er daarom zeker voor dat we een mooie ondersteunende vriendenkring blijven vormen voor Lydia.

Beloofd !

Fort 7 in detail

In elk nummer van rAntGroen geven we wat achtergrond over een boeiend detail van Fort 7

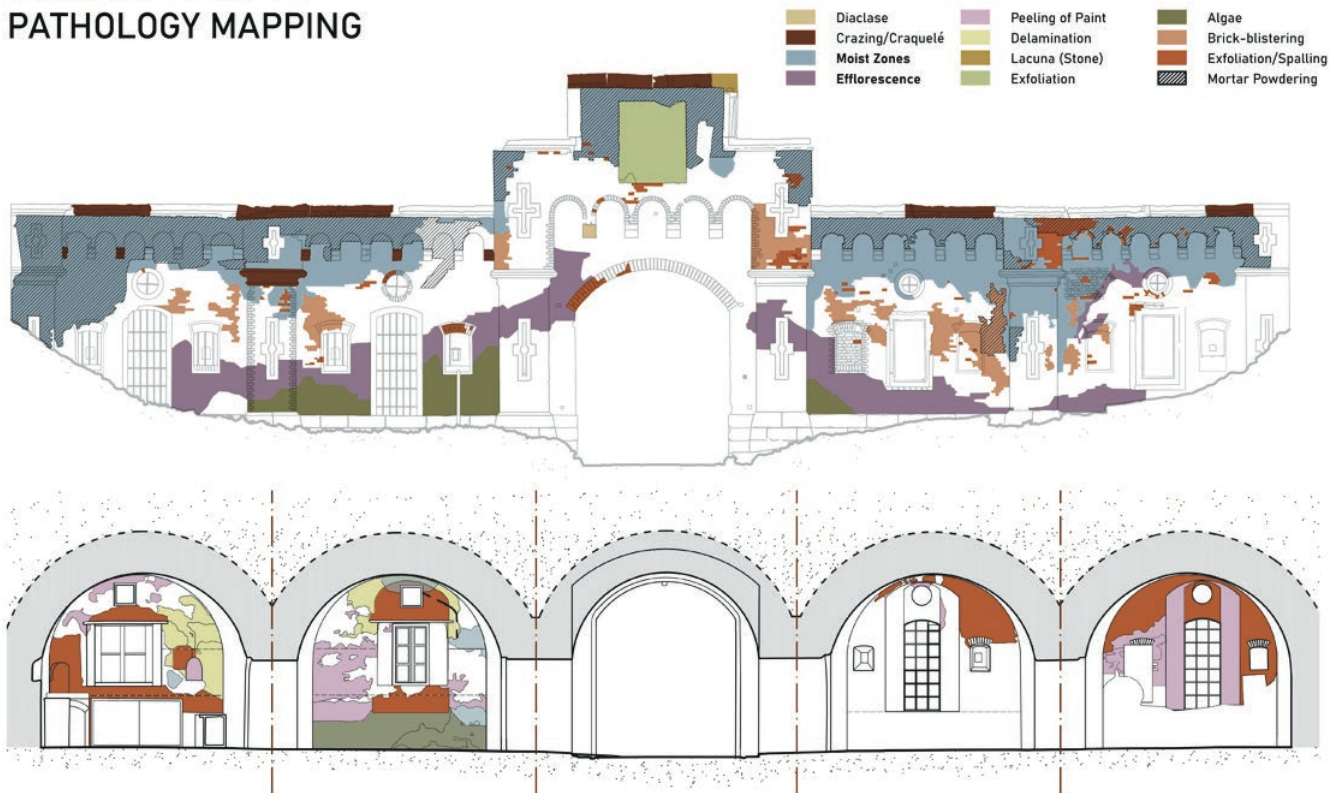
Studie en werken

Deze keer hebben we het eens niet over het min of meer verre verleden, maar over dit en volgend jaar.

In de eerste 6 maanden van 2024 heeft een team van studenten uit 5 verschillende landen (*) voor de K.U.Leuven een multidisciplinaire postgraduaatstudie uitgevoerd over Fort 7. Alle aspecten van het fort kwamen aan bod, met heel uiteenlopende technieken: van geavanceerde digitale apparatuur om de toestand van de gebouwen in kaart te brengen, tot een vragenlijst in de brievenbus van de omwonenden over hun interesse en betrokkenheid bij het fort. De historische, bouwkundige, landschappelijke, biologische en educatieve waarde van het fort werden geïnventariseerd, met suggesties om die te verhogen.

De resultaten kregen vorm in een document van 330 pagina's, met gedetailleerde info en illustraties. Hieronder bijvoorbeeld de gevel van het ingangsgebouw en de lokalen erachter, met de diverse soorten beschadiging door op- en neerwaartse waterinfiltratie en andere factoren.

MICRO LEVEL PATHOLOGY MAPPING

Deze gevel is een prioritair element binnen het lopende project voor de conservering van enkele van de zwaarst beschadigde onderdelen van het fort. In juli van dit jaar gaf Natuurpunt via openbare aanbesteding een gespecialiseerd architectenbureau opdracht tot het opstellen van een bestek voor de uitvoering van de werken in 2025. De recente studie gaat daar zeker van nut bij zijn.

Het rapport is op aanvraag digitaal beschikbaar via e-mail aan monument.fort7@zuidrand.be.

(*) Pinar Akıllılar (Turkije), Alexandra Akrioti (Griekenland), Kruthika Chillara (India), Fien Martens (België), en Fernando Pichardo Ríos (Mexico)

David Wouters

Overlijdensberichten

Yvonne Billion, de echtgenote van Fons en moeder van Hugo Waeterschoot, overleed vrij onverwacht in juli dit jaar. Yvonne verzorgde meer dan 15 jaar de tentoonstellingen in ons lokaal de IJsvogel en tijdens opendeurdagen op het Fort en in Hove. Ze werd 90 jaar en was een erg gedreven voorstander van natuureducatie voor jong en oud.

Ook Wim Van Deynze uit Hove overleed recentelijk (30 augustus). Wim was steeds een hands-on man waarop we jaren konden rekenen voor technische bijstand. Hij was één van de drijvende krachten bij de inrichting van het Uilenbos, en de wintertellingen van vleermuizen op Fort 7 ontbraken vroeger ook nooit op zijn agenda.

De afdeling wenst beide families veel sterkte om dit verlies te boven te komen en dankt hen van harte voor de inzet in het verleden.

De broedperiode zit er weer op, de trek is volop bezig of voor sommige vogels al achter de rug.

Met droefheid in het hart moesten we afscheid nemen van Maurice de Neve die conservator was van Fort 7. Vele jaren hebben we samengewerkt. Afspraken waren steeds punctueel en correct i.v.m. het gebruik van lokalen voor vergaderingen van Ardea of opslag voor vogelkasten. Het was een aangename samenwerking. Bedankt Maurice, het gaat je goed daarboven, we wensen familie, vrienden en kennissen veel sterkte.

Opnieuw konden we via de stad Antwerpen een aanvraag indienen voor subsidies, hiervoor moeten we heel wat in de plaats doen of kunnen bewijzen: beschermingsprojecten, activiteiten, met een stand ons bekend maken, enz. Dus het dossier dat we moesten indienen was niet min, maar Niels heeft dit dossier professioneel aangepakt en ingediend. Dankzij al onze activiteiten, zowel educatief als inventarisaties en wandelingen, hebben we opnieuw €2400 toegezegd gekregen. Dikke proficiat aan Niels! Komende vergadering gaan we bekijken wat we nodig hebben om ons nog kenbaarder te maken. Vooral dan voor de mensen die in het veld staan. We bekijken en bespreken wat we nog meer kunnen doen voor de bescherming van vogels.

Graag bedank ik alle medewerkers die gierzwaluw en weidevogels opgevolgd hebben dit seizoen. Stilaan krijgen we wat mensen bij elkaar die zich mee inzetten ter bescherming van deze vogels. Maar we komen nog steeds vrijwilligers te kort om in elke gemeente een aanspreekpunt te hebben. Wil je meehelpen? Dit kan zeker, neem even contact met ons op en we kijken wat je voor ons of beter de vogels kan betekenen. Ook de trektelpost te Hoboken blijft bemand door onze vrijwilligers, ook daar kunnen ze steeds hulp of een bezoekje gebruiken.

Heb geen schrik, of stel jezelf de vraag niet "ben ik wel geschikt, ik heb geen ervaring"; wel, we zijn allemaal gestart als beginnening en hebben onze ervaring ook opgedaan bij andere vogelaars. We zijn zelf uitgegroeid tot ervaren vrijwilligers in (een) bepaalde soort(en). Kom dus gewoon eens mee, stel vragen, want zo leer je van alles bij en ben jij binnen een paar jaar misschien wel even ervaren als wij.

Een belangrijke groep mensen van Ardea vergeten we soms: mensen die al jaren de watervogeltellingen en trektellingen doen, maar ook de broedvogelinventarisaties die ons elk jaar subsidies opleveren. Luc Van Schoor maakt ook steeds het driemaandelijks vogelverslag dat te lezen is op de website. Daar staat heel wat vogelnieuws in van onze regio. We danken deze mensen dan ook van harte voor hun jarenlange en blijvende inzet.

Voor de jaarlijkse broedvogeltelling van blauwe Reiger kolonie, ondertussen reeds de 12e telling in het Schoonselhof, konden we voor de eerste maal iemand strikken die met een drone van bovenaf ook een telling wou uitvoeren om de broedresultaten na te gaan. Dit liep heel positief af en bevestigde onze telling van beneden. I.v.m. de controle van al onze kasten voor torenvalk, steenuil en kerkuil:

meer en meer krijgen we te maken met het kraken van kasten door andere soorten. Voor kerkuil- en steenuilnestkasten krijgen we te maken met marters, voor torenvalknestkasten krijgen we te maken met nijlganzen, omdat dit holenbroeders zijn. Dit geeft ons weer een pak extra werk, want we moeten deze kasten weer aanpassen. Niet evident als deze op een hoogte hangen. Hierdoor waren er ook 3 mislukte broedgevallen. Net zoals vorig jaar.

Korte samenvatting van het broedseizoen Kielse slechtvalken door Maarten Mortier: In januari '24 werd het mannetje dat al sinds 2020 op het Kiel resideert, gewond gevonden op het Zuid in Antwerpen. Niet veel later nam een ander mannetje zijn territorium over. In maart legde het vrouwtje vier eieren waaruit er drie mannetjes geboren werden. Twee van hen vlogen / vielen te vroeg uit het nest en werden teruggeplaatst op een lager dak van de kerk. Uiteindelijk vlogen ze alle drie succesvol uit.

Ondertussen hebben we een 2de halsbandparkietentelling gehouden in de zomer na de broedperiode.

Zoals vorig jaar ontdekten we dat er bij de voorjaarsstelling reeds veel halsbandparkieten op het nest zaten, waardoor de aantallen lager lagen dan de laatste telling in 2023.

Daarom telden we vorig jaar ook in de zomer; toen telden we 2700 individuen. Dit jaar kwamen we op 2157 exemplaren en kunnen dus stellen dat er 500 minder zijn dan vorig jaar.

Was het te koud en te nat voor de halsbandparkieten om een goed broedjaar te hebben? Hebben ze toch nog een andere slaapplek? Vele vragen dringen zich op.

Toevallig kwamen we na onze vergadering op 23/08 een slaapplek tegen net naast de ring te Berchem. Op 28/8 telden we hier ongeveer 900 parkieten, zitten de 500 exemplaren van het Kiel hier tussen? Heb je zelf info over een mogelijke slaapplek van halsbandparkieten? Je ziet ze net voor zonsondergang een richting uitvliegen, als je deze volgt kom je uiteindelijk aan hun slaapplek uit. Vind je deze? Laat het ons zeker weten!!

We zoeken nog steeds mensen met een hart voor vogels! Wil je graag meer info? Neem dan eens deel aan een van onze excursies en stel je even voor aan de gids of begeleiding. Maar je kan ons natuurlijk ook altijd contacteren via onderstaande links.

Voor Vogelwerkgroep Ardea,
Eddie Schild

Website: <https://www.hobokensepolder.be/vwg-ardea/> of via www.zuidrand.be (ga naar Ardea)

Facebook: [vogelwerkgroep Ardea](https://www.facebook.com/vogelwerkgroepArdea)

Blog: <https://ardea.hobokensepolder.be/#home>

E-mail: ardea@hobokensepolder.be

Vogelverslagen: <https://www.hobokensepolder.be/vwg-ardea/vogelwaarnemingen.html>

Zaterdag 05 oktober tot 03 november 2024

Herfsttrektellingen op de Scheldedijk

Info: Maarten Mortier - mmortar@hotmail.com 0496 86 98 44
Walter De Weger - deweger.walter@skynet.be 0495 23 77 10

De meeste zomergasten zijn al een tijdje in het land en hebben al dan niet met succes hun broedseizoen afgerond. In augustus zijn er al enkele soorten, zoals gierzwaluwen, boomvalken, wespindieven en ooievaars die het voelen kriebelen om terug te migreren naar het Zuiden om daar te overwinteren.

Vanaf oktober worden hun plaatsen ingenomen door de wintergasten vanuit het hoge Noorden om hier te genieten van de zachtere winters.

Dit natuurlijke schouwspel geeft ons de kans om grote overtrekkende vogelgroepen waar te nemen en te tellen. Alle soorten zangvogels, waadvogels, eenden als ook roofvogels passeren er de revue. Elk jaar passeren er ook zeldzame exemplaren over de trektelpost. Denk maar aan Beflijster, Zwarte en Rode wouwen, visarend, ooievaars en kraanvogels.

Samen met andere trektelposten geven deze gegevens de wetenschappers en beleidsverantwoordelijken een inzicht van hoe het gesteld is met ons klimaat en milieu.

Voor de 19e keer organiseert Vogelwerkgroep ARDEA herfsttrektellingen op de Scheldedijk in Hoboken polder.

We beginnen dit jaar op zaterdag 5 oktober om 8 uur met de dagelijkse trektellingen tot begin 3 november. Check de avond voordien zeker even de blog van ARDEA, want bij slecht weer gaan de tellingen niet door.

Noteer ook alvast Eurobirdwatch op 5 en 20 oktober 2024

Iedereen is steeds van harte welkom, zowel vogelkenners maar ook geïnteresseerde beginners of leken, want we komen op deze dagen altijd wel ogen te kort!

Praktisch:

- Afspraak: Schelde dijk Hobokense polder naast BP raffinaderij
Parking : Petroleumkaai
- Bijeenkomst: 7u30 of 8u naargelang de zonsopkomst einde rond 12 uur
- Blog ARDEA: <https://ardea.hobokensepolder.be/#home>
- Meebrengen: Warme kleding, verrekijker of telescoop
- gidsen: Luc Van Schoor (0494 33 63 09), Maarten Mortier (0496 83 98 44) en Walter De Weger (0495/23.77.10)

Broedvogelonderzoek voor de stad Antwerpen

Er werden op vraag van de stad Antwerpen 4 gebieden onderzocht naar het voorkomen van verschillende soorten broedvogels.

Het ging om:

- het Schoonselhof: met Blauwe reiger (48) – IJsvogel (2) - Krakeend – Middelste Bonte Specht (1) en Zwarte Specht (1).
- Park Sorgvliet-fort 8: Krakeend – Aalscholver - IJsvogel (2) en Zwarte specht.
- Nachtegalenpark-park den brand: Middelste Bonte Specht (1) -Zwarte Specht (1) – Boomvalk en Gekraagde Roodstaart
- Blue gate, hier ging het om een hele inventarisatie.

Broedvogelonderzoek is belangrijk om een goed beeld te krijgen van de populatie en verspreiding. Met dit onderzoek kunnen de beheerders van deze gebieden eventueel hun gevoerde beheer aanpassen. Vogels zijn vaak indicatoren voor de algemene gezondheid van het milieu; veranderingen in broedvogelpopulaties kunnen wijzen op onderliggende ecologische problemen, zoals verlies van leefgebied, klimaatverandering, of vervuiling. Veel vogelpopulaties staan onder grote druk door menselijke activiteiten (verstoringen door te veel recreatie) en veranderingen in de beschikbaarheid van voedselbronnen.

Voor deze 4 gebieden hebben we samen 23 rondes gelopen en ongeveer 50 uur vogels geteld, en dit met 8 deelnemers.

Dirk -Jan, Luc, Frank en Anneleen in het Schoonselhof.

Ruben en Luc tijdens de drone vlucht voor het tellen van de blauwe reigers.

De Kleine Plevier, kwetsbare broedvogel op Blue Gate - Antwerpen

Luc Van Schoor

Even voorstellen ...

Misschien heb je de kleinste telg van de plevierenfamilie al eens in levende lijve ontmoet – of toch niet – want de kans is groot dat de meesten onder u hem niet, of slechts bij naam, kennen.

Deze weinig opvallende dreumes herken je nog het best aan de zwarte borstband en zwart-witte gezichtstekening, samen met de gele oogring en gele poten. De zandkleurige rug is een onopvallend kenmerk, maar vormt een doeltreffende camouflage in hun zanderige broedhabitat.

Het zijn levendige vogels die hier na aankomst uit hun overwinteringsgebied (vanaf eind maart) luid roepend vlinderachtige baltsvluchten uitvoeren boven hun uitgekozen broedplaatsen.

Eens het koppel gevormd, legt het wijfje 3 à 4 eitjes in een ondiep putje, bezaaid met kleine schelpjes of steentjes. Na ruim 3 weken komen de jongen uit die vanaf de geboorte als kleine donsballietjes rondtrippelen en gevoederd worden door beide ouders.

Een pioniersoort bij uitstek

De kleine plevier is een echte pioniersoort die van nature uit broedt in dynamische milieus, zoals oevers van rivieren en duinen (nog slechts 5% van de Vlaamse populatie).

Bij gebrek aan deze natuurlijke gebieden verkiezen ze de laatste decennia kunstmatige habitats zoals afgravingen en opgespoten terreinen die in veel gevallen op korte tijd tot industriegebieden worden omgevormd.

Door het verspreide voorkomen en het meestal tijdelijk karakter van deze broedgebieden (zoals Blue Gate) is er geen goed zicht op het werkelijke aantal dat momenteel in Vlaanderen broedt. De populatie stagneert en overstijgt de laatste jaren vrijwel zeker de 300 à 330 broedparen niet. Zowat 20 % ervan broedt op de industriële gebieden van de Antwerpse haven. Omdat de kleine plevier vaak broedt op terreinen met veel menselijke en soms dierlijke verstoring, mislukken spijtig genoeg veel nesten, ondanks de beschermde status van deze soort.

Zijn voorkomen op Blue Gate

Nadat de kleine plevier als gast- en broedvogel tijdens de beginjaren (eind '70) van de huidige Hobokense Polder voorkwam, was het jarenlang wachten op een nieuwe komst in het Zuidelijk Antwerps Scheldegebied. De opgespoten zandterreinen van de nieuwe industriële site Blue Gate, gelegen tussen de Hobokense Polder en de Antwerpse ring, bleken geschikt als broedhabitat

2020	eerste zeker broedgeval op Blue Gate, op de recente opgespoten zandgronden nabij de kreek ten Oosten van de Olieweg (Luc Van Schoor)
2021	met zekerheid 1 broedpaar met 3 juveniele vogels langs de verbrede Leigracht op de scheiding Hobokense Polder en Blue Gate (Wim Mertens).

2022	was een topper voor deze soort op Blue Gate. Nadat we op 18 april een recordaantal van 16 Kleine Plevieren telden op de zandterreinen, was het met enige nieuwsgierigheid uitkijken naar mogelijke broedgevallen (Luc Van Schoor, Danny Jonckheere). Dat bleek geen eenvoudige klus omdat waarnemen vanop grondniveau slechts mogelijk was langs de omheinde rand van deze uitgestrekte zandterreinen. Niettemin konden we, begin juni, met zekerheid 5 broedparen vaststellen waarvan minimum 3 met uitgekomen pulli; In totaal zeker 9 juveniele vogels (Luc Van Schoor, Danny Jonckheere).
2023	als pioniersoort van kale zandterreinen was het voorspelbaar dat het aantal broedparen na het topjaar van 2022, op Blue Gate, als gevolg van de toenemende begroeiing en door nieuwe grond- en bouwwerken zou afnemen. Dat werd inderdaad bevestigd met waarschijnlijk 2 broedparen (Danny Jonckheere, J.Meuris, Luc Van Schoor).
2024	2 mei, 1 adult (Danny Jonckheere, Guy Borremans) vervolgens 3 adulte vogels (Danny Jonckheere) en na verder speuren totaal 4 adulten (Luc Van Schoor)
	7 mei, 1 koppel met paringsgedrag (Danny Jonckheere)
	21 mei, vermoedelijk hetzelfde broedkoppel aanwezig (Danny Jonckheere)
	1 juni, 1 adult alarmerend, 2e adult, vermoedelijk wijfje, met 2 kleine jongen (Luc Van Schoor)
	6 juni, 3 adult foeragerend langs plas in afgesloten zanddepot; Na verder zoekwerk 1 nest met 4
	20 juni, 1 adult met 1 klein jong, verder in het terrein, bij extra controle bleek nest van 6 juni leeg te zijn (Luc Van Schoor).
	5 juli, 1 adulte vogel foeragerend op slik langs plas zanddepot (Luc Van Schoor)
	7 juli 1 adulte vogel roepend in vlucht (Danny Jonckheere, Luc Van Schoor)
	8 juli bij volledige controle zanddepot alleen 1 adulte vogel aanwezig, loopsporen van steenmarter en ree bij verlaten nest – tevens onderpoot van ree gevonden (?) (Luc Van Schoor)

Foto: De Weger Walter

Commentaar

We eindigen voorgaand overzicht met de chronologische waarnemingen van dit jaar, maar even belangrijk zijn – mijns inziens – de ontbrekende broedgegevens waarbij essentiële vragen vermoedelijk onbeantwoord blijven.

Laten we de mogelijke scenario's overlopen :

Na een waargenomen paring op 7 mei en de aanwezigheid van minimum 1 broedkoppel op 21 mei ontdekte ik op 1 juni, na langdurig speuren, een wijffe met 2 kleine jongen in het afgesloten zanddepot. Ik ging ervan uit dat, gezien de mogelijke broedtijd, het om 1 zelfde broedgeval ging. Het gevonden nest met 4 eieren, op 6 juni, waarop het wijffe na een foerageerbeurt terugkeerde, en de 2 mannetjes die tegelijkertijd foerageerden op de nabijgelegen plas, stelde me echter voor een eerste vraagteken. Was dit het enige broedgeval of was er, gezien de aanwezigheid van de 2 mannetjes, mogelijk een tweede, nog niet ontdekt legsel ?

In het bijzijn van vogelaar fotograaf Walter De Weger, stelde ik op 20 juni vast, dat het nest leeg was. Om onnodige storing te vermijden, speurde ik vanop afstand met de telescoop het volledige zanddepot af, wat na enige tijd een wijffe met 1 kleine pulli opleverde. Het mannetje bleek echter spoorloos ... op zoek naar voedsel in de omgeving ?

Daarbij rees ook een driedelige vraag: was dit jong het enige overlevende van het broedgeval met 4 eieren ? En, zo ja, welke predator was dan hierbij betrokken ? Sporen van vos en steenmarter alsook een groepje aanwezige zwarte kraaien deden al vermoedens rijzen, maar bewijzen ontbraken.

Tenslotte kwam nog een derde vraag in mij op: betrof het gevonden legsel en overgebleven jong, een 2de broedgeval van éénzelfde broedpaar? Het is immers bekend dat kleine plevieren regelmatig twee broedsels per jaar hebben met het eerste en tweede (vervang) broedsel ineengeschoven. Dit wil zeggen dat de jongen van het eerste broedsel gevoerd worden door het mannetje terwijl het wijffe al op een 2de legsel broedt. Was dit ook het geval bij onze kleine plevieren op Blue Gate ? Of waren er 2 verschillende broedparen waarvan één legsel mislukte of ten prooi ging aan predatie. Wie zal het zeggen ?

Misschien vraagt u zich, na het lezen van dit relaas, wel af: rest er dan geen enkele zekerheid in dit verhaal ?

Jawel, weldra zijn de laatste zandterreinen op Blue Gate begroeid of ingepalmd door nieuwe industriële vestigingen. Dan verdwijnt onze kleine pionier voorgoed uit zijn tijdelijk broedgebied en zoekt hij noodgedwongen weer andere horizons op ...

9 juli 2024 – Luc Van Schoor
Vogelwerkgroep Ardea, Natuurpunt Zuid Antwerpen.

A	Ik mepte in het donker maar had toch twee ...	A		21				2	8			16							
B	snelle big	B		13		6					15	13	13					12	
C	ecologische uitvaart	C	18				2	11				2	1						
D	strandbeeld	D	20					5	21			19				21	21		
E	plannen van slangen	E	13				3	18			8	3							
F	de arbeid van Maja	F		9				3											
G	vogelrimpels	G	6				22	23			19					12	23		
H	zonder panorama	H		22			22	5	15			10							
I	kataardig	I		14			10				4								
J	zeer krachtige rugwind	J	7			24				1	16							17	
K	korte, koude rilling in het hoenderhok	K		22						24		10	17	14	17				16
L	carnivore groente	L	24				1		14			13	13						
M	trekvoegel	M		23				11			4								
N	polariserende paddenstoel	N		19		9		20	7										

natuur.crypto 15

Tips, de oplossing en meer opgaven kan je vinden op www.cryptochris.be

Foto's p.23: grote zilverreiger - foto: Walter De Weger
zearend - foto: Niels Schild
p.24: bruinrode heidelibel

Kalender * inschrijven noodzakelijk

- 6 oktober: herfstpracht in het Uilenbos
- *12 oktober: erfgoedwandeling Fort 7
- 13 oktober: herfstwandeling Fort 7
- 19 oktober: dag van de trage wegen
- 20 oktober: paddenstoelenwandeling
- *27 oktober: erfgoedwandeling Fort 7
- * 2 november: open natuurbeheerdag Groen Neerland
- * 9 november: erfgoedwandeling Fort 7
- * 9 november: telling halsbandparkieten
- 10 november: Walenhoek
- 17 november: herfstwandeling Fort 7
- 23 november: winteravond kamsalamander
- *24 november: erfgoedwandeling Fort 7
- *29&30 november: plantenpakketten samenstellen
- * 1 december: Vordenstein
- * 8 december: ganzentocht
- *21 december: winterzonnewende
- *22 december: erfgoedwandeling Fort 7
- 2 januari: nieuwjaarswandeling Fort 7
- 11 januari: natuurwerkdag Uilenbos
- 17 januari: winteravond IJsland
- *19 januari: erfgoedwandeling Fort 7
- 25 januari: vleermuizen wintertelling

Teksten voor het volgend nummer graag tegen 25 november